

Wyrok z dnia 23 maja 2000 r.

II UKN 554/99

Nie jest zmniejszeniem zatrudnienia w rozumieniu art. 1 ust. 1 i art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 1990 r. Nr 4, poz. 19 ze zm.) ograniczenie liczby członków zarządu spółdzielni tylko na okres wypowiedzenia umowy o pracę członkowi zarządu, który zamierza skorzystać z wcześniejszej emerytury, jeżeli po upływie tego okresu stan liczbowy zarządu zostanie przywrócony i zwolniony pracownik został ponownie zatrudniony na poprzednim stanowisku.

Przewodniczący SSN Teresa Romer, Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk (sprawozdawca), Andrzej Kijowski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 23 maja 2000 r. sprawy z wniosku Mariana S. i Spółdzielni „R.” w K.K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w Z. o emeryturę i świadczenie nienależne, na skutek kasacji organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 28 lipca 1999 r. [...]

1. z m i e n i ł zaskarżony wyrok i oddalił apelację Mariana S.,
2. u c h y l i ł zaskarżony wyrok w części dotyczącej zwolnienia Spółdzielni „R.” w K.K. od obowiązku zwrotu kwoty 5.715,22 zł i w tym zakresie sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu w Białymstoku do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Decyzjami z dnia 9 czerwca 1998 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w Z. wstrzymał z dniem 1 czerwca 1998 r. dalszą wypłatę emerytury wnioskodawcy Marianowi S., jako przyznaną na podstawie nieprawdziwych danych w świadectwie pracy oraz zobowiązał jego pracodawcę - Spółdzielnię „R.” w K.K. do zwrotu świadczenia w kwocie 5. 715, 22 zł.

Odwołania wnioskodawcy i Spółdzielni „R.” w K.K. zostały oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku z dnia 21 kwietnia 1999 r. [...]. Sąd ustalił, że wnioskodawca został w dniu 25 października 1997 r. odwołany ze stanowiska prezesa zarządu Spółdzielni „R.” w K.K. i powierzono mu stanowisko wiceprezesa zarządu. Dotychczasowego wiceprezesa Mirosława L., pełniącego zarazem obowiązki magazyniera, powołano na stanowisko prezesa. Jednocześnie rozwiązano z wnioskodawcą umowę o pracę z dniem 30 listopada 1997 r., wskazując jako podstawę prawną przepis art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 1990 r. Nr 4, poz. 19 ze zm.) w związku z art. 36¹ Kodeksu pracy. Od 1 lutego 1998 r. nastąpiło ponowne powołanie Mirosława L. na stanowisko wiceprezesa, a wnioskodawca został powołany na stanowisko prezesa. Zdaniem Sądu te zmiany podyktowane były wyłącznie chęcią uzyskania przez wnioskodawcę prawa do wcześniejszej emerytury i nie łączyły się z faktycznym zmniejszeniem zatrudnienia.

Po rozpoznaniu apelacji wnioskodawcy i Spółdzielni „R.” w K.K. od tego wyroku Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzające go decyzje Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w Z. w ten sposób, że wznowił wypłacanie wnioskodawcy wcześniejszej emerytury wstrzymanej z dniem 1 czerwca 1998 r. oraz ustalił, że Spółdzielnia „R.” w K.K. nie jest zobowiązana do zwrotu kwoty 5.715,22 zł. Sąd Apelacyjny uznał, że w Spółdzielni „R.” w K.K. nastąpiło zmniejszenie zatrudnienia w wyniku zmian organizacyjnych spowodowanych trudną sytuacją ekonomiczną. Do czasu tych zmian zarząd Spółdzielni był trzyosobowy i składał się z etatowego prezesa, które to stanowisko piastował wnioskodawca, etatowego wiceprezesa, którym był Mirosław L. i społecznego wiceprezesa, którym był Kazimierz W. Uchwałą Rady Nadzorczej Spółdzielni z dnia 26 października 1998 r. zlikwidowano etatowe stanowisko wiceprezesa, które wnioskodawca pełnił po odwołaniu go ze stanowiska prezesa. Rozwiązanie z wnioskodawcą umowy o pracę nastąpiło w warunkach określonych w art. 10 ustawy powołanej w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, gdyż nastąpiło zmniejszenie zatrudnienia związane z likwidacją stanowiska wiceprezesa spółdzielni. Późniejsze uchwały Rady Nadzorczej nie zmieniają sytuacji prawnej, chociaż wnioskodawca został zatrudniony na stanowisku prezesa, a Mirosław L. został wiceprezesem zarządu, obejmując jednocześnie zwolnione stanowisko kierowcy. Pogląd ten jest zgodny

z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 1996 r., II UKN 21/96 (OSNAPiUS 1997 nr 13, poz. 239), w którym stwierdzono, że prezes zarządu spółdzielni odwołany ze stanowiska z przyczyn organizacyjnych – zmniejszenia zatrudnienia, w tym ograniczenia liczby członków zarządu – może nabyć prawo do wcześniejszej emerytury.

Wyrok ten zaskarżył kasacją Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w Z. i wskazując jako podstawę kasacji naruszenie prawa materialnego - art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 1990 r. Nr 4, poz. 19 ze zm.) wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie apelacji. Organ rentowy zarzucił, że w istniejącym stanie faktycznym nie zaistniały okoliczności, o których mowa w art. 1 ust. 1 i art. 10 ust. 1 powołanej ustawy, skoro dwa miesiące po rozwiązaniu z wnioskodawcą umowy o pracę i przyznaniu mu wcześniejszej emerytury powołano go ponownie na stanowisko prezesa spółdzielni.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jednym z warunków wymaganych do przyznania wcześniejszej emerytury, określonych w § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 marca 1997 r w sprawie zasad wcześniejszego przechodzenia na emeryturę pracowników zwalnianych z pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy (Dz.U. Nr 29, poz. 159) jest rozwiązanie z pracownikiem stosunku pracy w okolicznościach określonych w art. 1 ust. 1 i 2 oraz art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw. Warunek ten jest spełniony, jeżeli wystąpią okoliczności określone tymi ostatnimi przepisami. Przepis art. 1 ust. 1 powołanej ustawy stanowi, że przepisy ustawy stosuje się do zakładów pracy, w których następuje zmniejszenie zatrudnienia z przyczyn ekonomicznych lub w związku ze zmianami organizacyjnymi, produkcyjnymi albo technologicznymi, powodujące konieczność rozwiązania stosunków pracy z grupą pracowników. Przepis art. 10 ust. 1 rozciąga przepisy ustawy na zwolnienia indywidualne z zastrzeżeniem, że przyczyny wymienione w art. 1 ust. 1 muszą stanowić wyłączny powód rozwiązania stosunku pracy. Okoliczności, o których mowa w tym przepisie występują wówczas, gdy z przyczyn ekonomicznych lub z

powodu innych zmian następuje faktyczne zmniejszenie zatrudnienia, czyli zmniejsza się liczbę zatrudnionych pracowników. Taka sytuacja występuje, jeżeli zmniejsza się liczbowo zarząd spółdzielni. Zachodzi wówczas konieczność odwołania jednego z członków zarządu i rozwiązania z nim umowy o pracę. Decyzja w tym przedmiocie może być podjęta w stosunku do prezesa zarządu. W sytuacji, gdy po zmianach organizacyjnych zarząd funkcjonuje w zmniejszonym składzie można przyjąć istnienie okoliczności określonych w art. 10 ust. 1 powołanej ustawy w stosunku do zwolnionego z pracy prezesa zarządu. Takiej sytuacji dotyczy zacytowany w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wyrok Sądu Najwyższego. Jednakże nie jest zmniejszeniem zatrudnienia w rozumieniu art. 1 ust. 1 i art. 10 ust. 1 ustawy ograniczenie liczby członków zarządu spółdzielni tylko na okres ustawowego wypowiedzenia umowy o pracę członka zarządu, który zamierza skorzystać z wcześniejszej emerytury, jeżeli po upływie tego okresu stan liczbowy zarządu zostanie przywrócony, a zwolniony pracownik zostanie ponownie zatrudniony na dotychczasowym stanowisku.

Taka sytuacja występowała w przypadku wnioskodawcy, któremu ustawowy termin wypowiedzenia umowy o pracę, określony w art. 36 Kodeksu pracy, kończył się 31 stycznia 1998 r., a od 1 lutego 1998 r. został przywrócony stan poprzedni, istniejący przed dokonaniem wypowiedzenia. Wprawdzie okres wypowiedzenia został skrócony na podstawie art. 36¹ KP, jednak przepis ten zobowiązuje pracodawcę do wypłacenia odszkodowania w wysokości wynagrodzenia za pozostałą część okresu wypowiedzenia. O zmniejszeniu zatrudnienia z przyczyn ekonomicznych można mówić wówczas, gdy sytuacja pracodawcy wymaga zmniejszenia środków, które przeznaczał dotychczas na wynagrodzenie pracowników. W sytuacji, gdy pracodawca rezygnuje jedynie ze świadczenia pracy przez pracownika, a na wynagrodzenie przeznacza dotychczasowe środki, nie występują ekonomiczne przyczyny zmniejszenia zatrudnienia. Nie można także mówić o zmianach organizacyjnych, jeżeli trwały one tylko przez okres ustawowego wypowiedzenia wnioskodawcy umowy o pracę. Po upływie tego okresu powrócił stan poprzedni, gdyż dotychczasowy wiceprezes nadal pełnił swoją funkcję obok innych obowiązków. Nawet jeżeli się przyjmie, że nastąpiły zmiany organizacyjne, to spowodowały one zmianę warunków pracy Mirosława L., natomiast nie były przyczyną rozwiązania umowy o pracę z wnioskodawcą.

Uznanie przez Sąd Apelacyjny istnienia okoliczności określonych w art. 10 ust. 1 powołanej ustawy nastąpiło z naruszeniem tego przepisu. Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 393¹⁵ KPC zmienił zaskarżony wyrok w części dotyczą-

cej zmiany wyroku Sądu pierwszej instancji i decyzji wstrzymującej wypłatę emerytury i oddalił apelację wnioskodawcy.

W konsekwencji błędnego uznania, że wnioskodawca spełnił warunki do przyznania wcześniejszej emerytury, nie została rozpoznana apelacja Spółdzielni „R.” w K.K. w zakresie zobowiązania jej do zwrotu wypłaconego wnioskodawcy świadczenia.

W tym zakresie Sąd Najwyższy na podstawie art. 393¹³ § 1 KPC uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu w Białymstoku do ponownego rozpoznania.

=====